

10th International Scientific Conference

**Science progress in European countries:
new concepts and modern solutions**

Hosted by the ORT Publishing and

The Center for Scientific Research “Solution”

Conference papers

October 25, 2019

Stuttgart, Germany

10th International Scientific Conference

“Science progress in European countries: new concepts and modern solutions”: Papers of the 10th International Scientific Conference.
October 25, 2019, Stuttgart, Germany. 427 p.

Edited by **Ludwig Siebenberg**

Technical **Editor: Peter Meyer**

ISBN **978-3-944375-22-9**

Published and printed in Germany by ORT Publishing (Germany) in
association with the Center For Scientific Research “Solution” (Ukraine)
October 25, 2019.

ORT Publishing

Schwieberdinger Str. 59

70435 Stuttgart, Germany

All rights reserved

© ORT Publishing

© All authors of the current issue

ISBN **978-3-944375-22-9**

РОЗРОБКА ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ПРОЦЕДУРИ ВИЗНАННЯ НЕФОРМАЛЬНОГО ТА ІНФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ПОЛЬЩІ

БОЯРСЬКА-ХОМЕНКО А.В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

м. Харків, Україна

ШТЕФАН Л.А.

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедрою історії педагогіки і порівняльної педагогіки

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

м. Харків, Україна

Україна – молода держава з потужними освітніми та економічними ресурсами. Становлення нормативно-правової бази України актуалізувало процеси розвитку системи багаторівневої безперервної освіти [4]. Навчання впродовж життя проголошено в Україні однією з ключових компетенцій сучасного світу знань [5]. Разом з тим у 2018 році Європейський парламент та Рада ЄС схвалили оновлену редакцію ключових компетентностей для навчання впродовж життя, серед яких названі мовна та цифрова компетентності (Digital competence) [2]. Також Європейський парламент та Рада ЄС зазначають, що держави-члени ЄС повинні підтримувати розвиток ключових компетенцій, приділяючи особливу увагу підвищенню рівня цифрової та мовної компетенції молодого покоління [2].

На сучасному етапі розвитку суспільства молодь здобуває знання не лише в закладах освіти, все більшої популярності серед молодих людей набуває неформальне та інформальне навчання. Неформальне та інформальне навчання

сьогодні відбувається у нових формах, його пропонують різні освітні установи через використання цифрових технологій та платформ, дистанційне навчання, електронне навчання, навчання за системою «рівний-рівному», масові відкриті онлайн-курси та відкриті освітні ресурси. У результаті такого навчання молоді особи оволодівають новими компетенціями та досягають певного рівня кваліфікації, який потребує офіційного визнання і сертифікації.

Соціальна криза в українському суспільстві зумовлена критичною військовою ситуацією на Сході України має негативні наслідки для навчання та трудової діяльності молодих людей, особливо тих, які були вимушено переміщені з зони конфлікту, колишніх військових, які через отримані травми не можуть продовжувати службу. Люди, які втекли від війни, відчувають потребу у вдосконаленні своїх компетенцій, а колишні військовослужбовці, які отримали фізичні ушкодження, не є конкурентоздатними на ринку праці. Вимушеним мігрантам складно знайти роботу у новому місті. Роботодавці, у свою чергу, вимагають підтвердження компетенцій відповідно до національної рамки кваліфікацій. Але, названі вище категорії населення, через фінансову скруту не мають можливості навчатись у формальних закладах освіти та відповідно отримати визнання своїх кваліфікацій. Незважаючи на це, вони здобувають знання у неформальний та інформальний спосіб. Визнання цих компетенцій є необхідною умовою для сталого розвитку країни та суспільства, для підвищення конкурентоздатності на європейському ринку праці.

Загальновідомо, що за останні роки значно зріс потік трудової міграції молоді з України до Польщі. Іммігранти, які проживають у Польщі, відчувають потребу у визнанні своїх компетенцій, але через брак коштів не можуть пройти курс формального навчання. Молоді українці, які мігрують до Польщі повинні мати можливість підтвердити свої мовні та цифрові компетенції, які вони здобувають у неформальний та інформальний спосіб. Офіційні сертифікати розширяють конкурентоздатність українських іммігрантів на європейському ринку праці, що значно збільшить трудовий потенціал Польщі.

Разом з тим, визнання компетенцій молодих людей сприяє інтернаціоналізації освіти в Польщі. Кількість студентів польських навчальних закладах збільшиться завдяки визнанню мовних та цифрових компетенцій, отриманих на основі неформального та інформального навчання молоді.

Варто зазначити, що в Україні на даний час немає розроблених процедур, підходів та рекомендацій щодо визнання кваліфікацій, здобутих на основі результатів неформального та інформального навчання відповідно до Національної рамки кваліфікацій. Як наслідок, результати неформального та інформального навчання залишаються не визнаними та не сертифікованими. Таким чином на сучасному етапі необхідною є розробка шляхів офіційного визнання неформальної та інформальної освіти молоді відповідно до Національної рамки кваліфікацій. Разом з тим офіційне визнання результатів неформальної та інформальної освіти дорослих сприяє інтеграції України у Європейський освітній простір та відповідає рекомендаціям Ради Європейського союзу щодо розробки шляхів офіційного визнання неформальної та інформальної освіти дорослих [2].

Польща, як країна Європейського Союзу має більше досвіду ніж Україна в питаннях визнання неформальної та інформальної освіти. Вона може виступати координатором запровадження процедури визнання неформальної та інформальної освіти в Україні, сприяти забезпеченню визнання освіти молоді, яка іммігрувала з України до Польщі. Разом з тим вивчення, аналіз та творче використання досвіду Польщі у цих питаннях дозволить прискорити та оптимізувати процес визнання і сертифікації неформальної та інформальної освіти дорослих в Україні.

Метою статті є теоретична розробка процедури офіційного визнання кваліфікацій та компетенцій молодих українців, які здобуті у результаті неформального та інформального навчання.

Методи дослідження. Використано загальнонаукові методи: індукція та дедукція, аналіз і синтез, аналогія, узагальнення, систематизація та класифікація – для формування понять дослідження, виявлення сутнісних

характеристик неформальної та інформальної освіти, провідних тенденцій розвитку питань формування цифрової та мовної компетентності молоді. Також використано компаративний метод – для розгляду спільного і відмінного в організації визнання освіти молоді в Польщі та Україні. Методи прогнозування й моделювання використовувались з метою теоретичної розробки процедури офіційного визнання кваліфікацій та компетенцій молодих українців та окреслення перспектив використання досвіду Польщі у питаннях визнання цифрових та мовних компетентностей молоді в Україні.

Виклад основного матеріалу. Країни Європейського союзу багато років вивчають питання визнання неформальної та інформальної освіти. Використання досвіду Європи, зокрема Польщі, дозволить сформувати ефективні механізми сертифікації навчальних досягнень, здобутих неформальним та інформальним шляхом відповідно до національної рамки кваліфікацій України. Європейський парламент підтримує думку про впровадження єдиної системи кваліфікацій з метою визнання і підтвердження базових навичок, ключових компетенцій, здобутих у формальній, неформальній та інформальній спосіб. Тобто Європейський парламент визнає результати усіх видів навчання дорослих. Рада Європейського союзу розробила Рекомендації щодо підтвердження неформального та інформального навчання [2], згідно яких держави-члени ЄС повинні розробити шляхи офіційного визнання неформальної та інформальної освіти. Україна такого досвіду не має, тому досвід Польщі у питаннях визнання неформальної та інформальної освіти молоді, може бути реалізовано в Україні. В Європі діють Національні координаційні центри Європейської системи кваліфікацій, котрі підтримують державні органи влади, посилаючись на національні системи кваліфікацій або на Європейську систему кваліфікацій «EQF». Вивчення та використання їхнього досвіду роботи матиме позитивний вплив на розвиток вищої освіти України.

Розглянемо провідні аспекти процедури визнання та сертифікації неформальної та інформальної освіти молоді у Республіці Польща.

Загальновідомо, що в Європейському Союзі існує багато значних регіональних та національних відмінностей у процедурах визнання та підтвердження неформальних й інформальних навичок молоді. Зокрема, у різних регіонах Польщі діють освітні установи, університети, провайдери професійного навчання бюро праці, державні служби та інші установи, що надають послуги в галузі визнання освіти молоді. З цієї причини необхідним є врахування територіальних особливостей при розробці та впровадженні рішень для перевірки неформального та інформального навчання молодих людей. Більш того у Польщу, місцеві та регіональні органи влади є цінним джерелом інформації про можливості працевлаштування, наявні освітні пропозиції (формальні, неформальні та інформальні), а також про потреби їхніх регіонів і міст.

Таким чином у Польщі включення місцевих і регіональних органів влади стало необхідною умовою для просування тих навичок, які фактично шукаються роботодавцями. Переконаливим аргументом може бути той факт, що в Польщі місцеві та регіональні органи влади володіють значними ресурсами в галузі політики освіти та навчання, відіграють важливу роль у молодіжній політиці та трудовій зайнятості.

Зазначимо, у Польщі забезпечена процедура оцінки та еквівалентності знань і навичок молоді, що ґрунтується на якості, з метою забезпечення взаємного визнання сертифікатів, отриманих в Європейському Союзі. Процедури визнання неформальної та інформальної освіти, які розробляються у Польщі відповідають кільком вимогам: бути зрозумілими і не надто складними – хоча вони повинні робити правильний акцент на якості – щоб не призводити до стримування тих, хто хоче формалізувати результати навчання; механізми забезпечення якості через визнання та підтвердження неформального та інформального навчання є ключовими для забезпечення того, щоб цей вид навчання визнавався на тому ж рівні, що й формальне навчання [6].

У Польщі, у галузі перевірки результатів навчання, отриманих у неформальний та інформальний спосіб, існують рішення з багаторічною

традицією, що використовуються у великих масштабах, а також абсолютно нові пілотні проекти, які спрямовані, серед іншого, на розробку та випробування нових методів та принципів валідації результатів навчання молодого покоління. Так, наприклад, у багатьох професіях професійно-технічної галузі або ремесел молоді люди можуть отримати державний документ, що підтверджує кваліфікацію за фахом або професійну кваліфікацію. Молоді особи, які набули компетенції через практичне професійне навчання, після виконання певних умов можуть скласти іспит, проведений кваліфікованою екзаменаційною комісією та отримати сертифікат державного зразка, котрий підтверджує рівень їхньої компетенції [1].

Крім того, польський уряд створив можливість отримання освіти на початковому, середньому, загальному та базовому професійному рівні за допомогою дистанційних іспитів. Також у Польщі передбачено можливість підтвердження результатів навчання, отриманих неформальним чи інформальним шляхом, як альтернативний шлях для вступу або як спосіб зарахувати частину кредитів ECTS при отриманні формальної освіти. Варто зазначити, що можливість приєднання до процесу валідації буде залежати від рівня освіти та професійного досвіду, який має молода особа.

Установлено, що процедура сертифікації компетенцій, що здобуті неформальним та інформальним шляхом передбачає складання іспиту, який організовується окружною екзаменаційною комісією. Для отримання диплома, що підтверджує професійну кваліфікацію, необхідно отримати свідоцтво про всі кваліфікації, визначені за даною спеціальністю, і мати середню або професійну освіту [1].

Варто зазначити, що у Польщі у відповідь на потреби сучасного ринку праці існують різні ініціативи та проекти, що пропонують додаткові або альтернативні шляхи підтвердження компетентності. Так, у деяких професіях використовуються зовнішні розробки, в інших створюються нові процедури і методи підтвердження компетенцій. Наприклад, в IT-індустрії існує багато різних форм сертифікації навичок, які пропонуються окремими організаціями –

насамперед компаніями-постачальниками програмного забезпечення (наприклад, сертифікати, що пропонуються Microsoft або Cisco). Аналогічна ситуація й у фінансовому секторі, де існують різні стандарти експертизи, розроблені окремими організаціями, наприклад, міжнародними фондами. Їх перевагою є те, що сертифікати чи дипломи, отримані таким чином, мають престиж, що впливає з визнання галузевого середовища, і часто їх міжнародний характер дозволяє використовувати їх за межами країни. Наприклад, в Польщі було введено сертифікат фінансових консультантів EFA (European Financial Advisor), розроблений міжнародною неурядовою організацією EFPA (Європейська асоціація з фінансового планування).

Ефективність процедури перевірки компетенцій молоді, яка здобута у результаті неформального та інформального навчання має декілька обов'язкових умов, які забезпечують її якість. Зокрема варто назвати такі:

- надійність;
- обґрунтованість;
- безпека та конфіденційність;
- відповідність стандартам;
- довготривалість результатів;
- прозорість процедури;
- відповідність до здобутих знань, умінь та навичок;
- ефективність .

Загальновизнано, що під час визнання кваліфікацій необхідною умовою є аналіз та оцінка результатів навчання. При цьому варто урахувати такі критерії:

- обсяг знань, навичок та компетенцій, які підлягають оцінці;
- зміст знань, які потрібні для визнання тієї чи іншої кваліфікації;
- відповідність знань, навичок та компетенцій до вимог сучасності;
- достовірність результатів навчання.

Поряд з аналізом рівня знань молоді, необхідним є аналіз інструментів оцінки, які повинні відповідати таким критеріям:

- легітимність: інструмент повинен вимірювати те, що потрібно вимірювати;
- надійність: наскільки результати будуть ідентичними кожного разу, коли кандидат оцінюється за однакових умов;
- справедливість: в якій мірі рішення щодо оцінки неупереджене;
- когнітивний діапазон: чи дозволяє інструмент оцінити визначити наскільки широкими і глибокими є знання, навички або компетентності, здобуті кандидатом;
- адекватність оцінки меті: забезпечення відповідності мети інструменту оцінки [3].

Серед провідних форм контролю у Польщі визнано такі:

- обговорення: дає кандидату можливість продемонструвати глибину знань та навичок спілкування;
- декларативні методи: заяви, що ґрунтуються на ідентифікації та реєстрації компетенцій самим кандидатом;
- інтерв'ю (співбесіда): можуть бути використані для пояснення питань, що виникають у представленій документації;
- спостереження: підтвердження компетентності даної особи у процесі виконання професійних обов'язків;
- портфельний метод: комбінація кількох методів та інструментів [6].

Таким чином вивчені теоретичні та практичні аспекти визнання компетенцій у Республіці Польща, дають можливість розробити теоретичну модель процедури офіційного визнання кваліфікацій та компетенцій молодих українців, які здобуті у результаті неформального та інформального навчання. У процесі теоретичної розробки було ураховано провідні принципи, форми, методи та інструменти, які можуть гарантувати кваліфікований процес визнання результатів неформального та інформального навчання молоді.

Визнання кваліфікацій молоді (зокрема переміщених осіб, мігрантів, колишніх військовослужбовців) ми пропонуємо здійснювати у чотири кроки:

1. визначення навчальних досягнень особи (здійснюється у дистанційному режимі шляхом кваліфікаційного он-лайн тестування);
2. підтвердження рівня навчальних досягнень особи офіційними документами;
3. оцінка результатів формального, неформального та інформального навчання;
4. сертифікація результатів оцінки особистих навчальних досягнень дорослого учня.

Процедура визнання кваліфікацій відбувається у разі успішного складання кваліфікаційного тесту. Здобувачу буде запропоновано пройти перевірку рівня знань і навичок згідно зі стандартом оцінки даної професійної кваліфікації. Кожна особа, котра має щонайменше базовий рівень освіти та пройшла неформальне чи інформальне навчання має право подати заявку на складання кваліфікаційного іспиту. Іспит приймають уповноважені особи або екзаменаційні комісії закладу вищої освіти. Іспит є відкритим та складається із теоретичної і практичної частин. Екзаменаційна комісія підводить підсумки іспиту, виносить рішення щодо успішності його складання більшістю голосів своїх членів. У разі успішного складання іспиту кандидат отримує сертифікат державного зразка, який підтверджує складання іспиту та отримання кваліфікації.

Для реалізації процедури визнання кваліфікацій молодих людей необхідним є виконання наступних практичних кроків:

1. Розробка механізму визнання кваліфікацій на основі результатів навчання відповідно до Національної рамки кваліфікацій.
2. Розробка електронного ресурсу для кваліфікаційного тестування з української, англійської, польської мов, інформаційно-комунікаційних технологій.
3. Розробка змісту та вимоги до рівня навчальних досягнень, знань, умінь та навичок для підтвердження оволодіння цифровими та мовними

компетенціями та для офіційного визнання певного рівня кваліфікації відповідно до Національної рамки кваліфікацій.

4. Розробка практичних інструментів для визнання кваліфікацій закладами вищої освіти та її сертифікації.

5. Розробка нормативно-правової бази функціонування запропонованої процедури визнання неформальної та інформальної освіти молодого покоління українців.

Висновки. Позитивний досвід Польщі дозволив визначити провідні принципи, завдання, форми та засоби визнання неформальної та інформальної освіти молодого покоління. Переконав у тому, що країни Європейського Союзу багато років будують структуру міжнародного визнання кваліфікацій. Це спонукає до активного процесу формування процедури визнання та сертифікації мовних і цифрових кваліфікацій молоді, яка здобута на основі неформального та інформального навчання. У статті запропоновано теоретичні аспекти визнання кваліфікацій молоді (зокрема переміщених осіб, мігрантів, колишніх військовослужбовців) та окреслено шляхи їхнього подальшого практичного впровадження. Серед перспективних подальших досліджень вважаємо за доцільне вивчити більш детально питання нормативно-правового регулювання процедури визнання неформальної та інформальної освіти, а також можливості впровадження в Україні стандартів експертиз, розроблених окремими організаціями, наприклад, міжнародними фондами.

Використана література

1. Bacía, E. (2014) Walidacja efektów uczenia się uzyskanych poza systemem edukacji formalnej jako nowe wyzwanie dla polityki na rzecz uczenia się przez całe życie [Validation of learning outcomes obtained outside formal education as a new policy challenge for lifelong learning]. Warszawa : Instytut Badań Edukacyjnych, 44 p. (in Polish)

2. Council recommendation on key competences for lifelong learning (2018). Official Journal of the European Union. № 189/01, p. 1-13
3. Europejskie wskazówki dotyczące walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego (2009) [European tips on validating non-formal and informal learning]. Luksemburg: Biuro Urzędowych Publikacji Wspólnot Europejskich (in Polish)
4. Kremen, V. H. (Ed.) (2016) Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National report on the state and prospects of education in Ukraine]. Kyiv : Pedahohichna dumka, 448 p. (in Ukrainian)
5. Ridei, N.M.; Katsero, O.K. & Bashtovyi ,V.I. (2018) Kontseptualni i stratehichni aspekty reformuvannia systemy vyshchoi ta pisliadyplomnoi osvity dlia staloho rozvytku [Conceptual and Strategic Aspects of Reforming the System of Higher and Postgraduate Education for Sustainable Development]. Osvita vprodovzh zhyttia: sotsialni zapyty, suchasni vyklyky ta priorytety v realizatsii. Kyiv, p. 4-14. (in Ukrainian)
6. Uznawanie umiejętności i kompetencji nabytych w ramach pozaformalnego i nieformalnego uczenia się [Recognition of skills and competences acquired through non-formal and informal learning] (2018). Brussel. (in Polish)